

Asia: VN/23400/2023

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä työvoimapalveluiden uudelleen järjestämiseen liittyvien lakien, valmiuslain ja julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain muuttamisesta

1. Järjestämisvastuun siirtoon liittyvät muutokset

a) Näkemyksenne asiakastietojen käsittelyä, käyttöoikeuksia, tiedonsaantioikeuksia sekä työvoimaviranomaisen hankkimia lisäosia koskevan sääntelyn täsmentämisestä

(Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain muuttamisesta: 112 §, 114 §, 120 §, 120 a § ja 125 §,

Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien voimaanpanosta annetun lain muuttamisesta: 14 §,

Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain 6 ja 13 §:n muuttamisesta annetun lain 13 §:n muuttamisesta):

–

b) Näkemyksenne siirtävistä sopimuksista sekä tuki- ja korvauspäätöksistä

(Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien voimaanpanosta annetun lain muuttamisesta 10 ja 11 §):

–

c) Näkemyksenne valtiolta kuntaan siirtynyttä henkilöstöä koskevaan muutosehdotukseen

(Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien voimaanpanosta annetun lain muuttamisesta 6 §):

–

d) Näkemyksenne muista järjestämisvastuun siirtoon liittyvistä ehdotuksista:

–

2. Työnhakijan palveluprosessiin ehdotettavat muutokset

Näkemyksenne työnhakijan palveluprosessiin ehdotettavista muutoksista

(Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain muuttamisesta 32 §, 33 §, 44 - 47§ ja vastaavat muutokset laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain muuttamisesta 2 luvun 6 §, 3 luvun 3 - 6 §):

TYÖNHAKUKESKUSTELU JA TÄYDENTÄVÄ TYÖHAKUKESKUSTELU

Esityksen mukaan työnhakijalle, jonka työttömyys on päättymässä kolmen kuukauden kuluessa, ei enää pääsääntöisesti järjestettäisi työnhakukeskusteluja tai täydentäviä työnhakukeskusteluja. Edellytyksenä olisi, että työttömyys päättyisi vähintään kolmeksi kuukaudeksi. Esityksen mukaan tällä toteutettaisiin hallitusohjelmaan sisältyvää asiantuntijan harkintavallan lisäämistä työnhakijan palveluprosessissa.

Into pitää muutosta tarkoituksenmukaisena ja palveluprosessin oikeansuuntaisena kehittämisenä. Korostamme kuitenkin, ettei muutos ole vielä riittävä. Palveluprosessia tulee edelleen keventää ja asiantuntijan harkintavaltaa lisätä, jotta resursseja saadaan nykyistä paremmin kohdennettua niille, jotka tukea eniten tarvitsevat. Katsomme, että palveluprosessi on yhä mekaaninen eikä asiantuntijan harkintavalta käytännössä juuri kasva. Esityksessäkin todetaan, ettei muutoksilla olla muuttamassa palveluprosessia kuin hyvin rajatun kohderyhmän osalta.

Into on edelleen huolissaan siitä, ettei resursseja kohdennu esitetyn muutoksenkaan jälkeen riittävästi työllistymiseensä tukea tarvitseville asiakkaille, sillä henkilöstöresurssia on liian vähän. Toteumatietojen perusteella kuukausitasolla haastattelujen ja keskustelujen määrä on ollut noin 64 prosenttia arvioidusta. Palveluprosessia ei siis ole voitu toteuttaa lainmukaisesti. Kuvaavaa on, että täydentäviä työnhakukeskusteluja on järjestetty selvästi vähemmän kuin työnhakukeskusteluja, vaikka tilanteen tulisi olla juuri päinvastainen. Myös esityksessä todetaan, että jos ehdotetun kohderyhmän osalta keskusteluja ei ole toteutettu lain edellyttämällä tavalla, ei resursseja todellisuudessa vapaudu uudelleen kohdennettavaksi. On selvää, ettei malli tällaisenaan toimi ja sitä tulee muuttaa. Tarvitaan myös työvoimaviranomaisen henkilöstöresurssin lisäämistä.

Esityksen mukaan uudistuksen lähtökohtana on mahdollistaa säästyneen resurssin suuntaaminen vaikeammin työllistyvien asiakkaiden työllistymisen tukemiseen. Painotamme, että tämän kohderyhmän työllistymisen edistämiseksi tarve on lisätä erityisesti työ- ja toimintakyvyn arviointeja sekä varmistaa, että tarpeisiin vastaavia palveluita on saatavilla. Oikea-aikaiset ja oikein kohdennetut palvelut lisäisivät työllisyysvaikutuksia. Nyt uudistuksen arvioitu vaikutus lisätyöllisten määrään ja julkiseen talouteen on esityksenkin mukaan vähäinen.

Esityksessä esitetään lisäksi muutosta, että alkuhaastattelun jälkeen järjestettäisiin viisi täydentävää työnhakukeskustelua kolmen kuukauden aikajakson sijaan kahden viikon välein. Katsomme, että malli on mekaaninen eikä tue resurssien kohdentumista tukea eniten tarvitseville työnhakijoille. Palveluprosessia tulisi tässäkin keventää ja asiantuntijan harkintavaltaa lisätä.

Esityksessä todetaan, ettei sääntelyyn ole tarkoituksenmukaista esittää laajoja muutoksia tässä esityksessä, koska lainsäädännön arviointiin liittyvät selvitykset ovat vielä kesken, eikä nyt esitettävillä muutoksilla saa olla vaikutuksia tietojärjestelmiin. Into ei pidä tätä kestäväenä perusteena. Selvitystietoa on jo saatavilla: VTV:n tuloksellisuustarkastuskertomuksen mukaan työnhakijoiden kaavamainen palveluprosessi on johtanut omatoimisten työnhakijoiden ylipalveluun ja vaikeasti työllistyvien alipalveluun. Into korostaa, ettei tämä ole tarkoituksenmukaista: huolta herättää erityisesti työllistymiseensä tukea tarvitsevien jääminen ilman riittävää yksilöllistä palvelua. Painotamme, että lainvalmistelu palveluprosessin nyt esitettyä laajemmaksi muuttamiseksi tulee aloittaa pikaisesti, jotta estetään pitkäaikaistyöttömyyden kasvu ja varmistetaan työllisyyden vahvistuminen. Palveluprosessi edellyttää vahvempaa korjaussarjaa.

TYÖNHAKUVELVOLLISUUS

Työnhakukeskusteluihin tehtävistä muutoksista huolimatta kyseisellä kohderyhmällä (työttömyyden päätyminen kolmen kuukauden kuluessa) säilyisi esityksen mukaan työnhakuvelvoite. Sen asettamisessa otettaisiin esityksen mukaan kuitenkin huomioon työnhakijan mahdollisuus työllistyä lyhytkestoisiin töihin.

Into katsoo, että työnhakuvelvollisuus pitäisi jättää asettamatta tälle kohderyhmälle. On epäselvää, miten mahdollisuuksia työllistyä lyhytkestoisiin töihin käytännössä huomioitaisiin. Malli ei ole selkeä ja voi lisätä työnhakijoiden välistä eriarvoisuutta.

Into haluaa kiinnittää huomiota myös siihen, että työnhakuvelvollisuus on lisännyt asiantuntijoiden työn sanktioivaa luonnetta. Asiantuntijoiden asiakaslähtöistä ja ohjauksellista työtettä tulee vahvistaa.

Into katsoo, että työnhakuvelvollisuuden asettamatta jättämistä myös monialaisen tuen tarpeen tilanteessa tulee laajentaa. Etsivän nuorisotyön ja työpajakentän kokemusten mukaan TE-toimistojen ja kuntakokeilujen käytännöt työnhakuvelvollisuuden asettamisesta vaihtelevat. Tämä on noussut esille erityisesti kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvien asiakkaiden kohdalla. Työnhakijat eivät ole keskenään tasavertaisessa asemassa. Into korostaa, että tarvitaan yksilöllisten tilanteiden kokonaisvaltaista huomiointia ja tarveharkinnan vahvistamista. Ohjeistusta on selkiytettävä, mutta asiakaslähtöisesti siten, ettei tarpeiden huomiointia ja tarveharkintaa vähennetä.

Into painottaa, että pitkittyneen työttömyyden taustalla on usein laaja-alaisia tuen ja kuntoutuksen tarpeita, jotka tulee kartoittaa ja joita vastaavia palveluita tulee olla tarjolla. Korostamme, että työnhakuvelvollisuutta tarkoituksenmukaisempia ovat työ- ja toimintakyvyn arvioinnit sekä niihin

perustuvat tarvelähtöiset valmennus-, kuntoutus- ja työllistämispalvelut. Tällä hetkellä puutetta on sekä kuntouttavasta työtoiminnasta ja muista arjenhallintaa vahvistavista matalan kynnyksen palveluista, että avoimille työmarkkinoille poluttavista palveluista, kuten työhönvalmennuksesta ja palkkatuella edelleen siirtämisestä. Hallituksen aiemmalla esityksellä (VN/23793/2023) ollaan lisäksi vähentämässä palkkatuettua työtä, mikä tulee heikentämään työpajojen toimintaedellytyksiä ja kasvattamaan pitkäaikaistyöttömyyttä.

3. Muut ehdotettavat muutokset

a) Näkemyksenne työttömyysturvalakiin sisältyvistä muutoksista:

Esityksen mukaan lakiin lisättäisiin korvauksettoman määräajan asettaminen tilanteissa, joissa työnhakija on omalla menettelyllään aiheuttanut sen, ettei hänelle ole järjestetty työnhakukeskusteluja eikä hänen kanssaan laaditussa suunnitelmassa ole sovittu täydentävien työnhakukeskustelujen järjestämisestä. Into katsoo, ettei sanktiointia ole tarpeen lisätä. On myös epäselvää, miten työnhakijan omaa menettelyä arvioidaan ja tulkitaan. Korostamme, että sanktiointia parempi vaikuttavuus on panostaa yksilöllisiin palveluihin ja monialaiseen yhteistyöhön.

b) Muut mahdolliset näkemyksenne esitysluonnoksesta:

Työnhakijan kaavamainen palveluprosessi ei kohdennu tarkoituksenmukaisesti, vaan mallina vie resursseja niitä eniten tarvitsevilta. Tarveharkintaa tulee laajentaa, jotta työllistymiseensä tukea tarvitsevien palvelua voidaan vahvistaa. Työnhakuvollisuuden asettamatta jättämistä monialaisen tuen tarpeen tilanteessa tulee tarkentaa ja yksilöllisten tilanteiden kokonaisvaltaista huomiointia lisätä. Korostamme, että heikossa työmarkkina-asemassa olevien nuorten, vaikeasti työllistyvien ja pitkäaikaistyöttömien kanssa toimivia ja heitä edustavia järjestöjä tulisi lainvalmistelussa kuulla nykyistä vahvemmin.

Pietikäinen Reetta

Into - etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta